

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

26E JAARGANG

WOENSDAG 30 APRIL 1941

No. 1319

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. G. Koopmans, P. Lieftinck, N. J. Polak, J. Tinbergen
en F. de Vries.

Secretaris van de Redactie: M. F. J. Cool.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408 (ten name van
„Economisch-Statistische Berichten”).

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk
is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht,
franco p. p. in Nederland f 21*.— per jaar. Buitenland en
koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen kunnen met elk
nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van
elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en
leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen
het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere
publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Redactie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's
f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.
Administratie van advertenties: Nijgh en van Ditmar N.V.,
Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Post-
chèque- en girorekening Nr. 145192. Adres te Rotterdam:
Erasmushuis, Tel. Nr. 31696.

INHOUD:

Blz.

De Banque de France in 1940 door Dr. F. H. Repelius	278
Organisatie van den eierhandel door P. J. van Haaren	280
De openbare slachthuizen als schakel in de structuur der vleeschmarkt door C. Bergsma	282
Aanteekeningen	
De economische toestand in Zweden gedurende het eerste kwartaal van 1941	286
Overheidsmaatregelen op econo- misch gebied	287
Statistieken.	
Bankdisconto's — Geld- en wisselkoersen — Bank- staten	287—288

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Op de geldmarkt valt van een vermindering van de vraag van de zijde van de schatkist weinig of niets te bespeuren. In de eerste drie weken van April is het bedrag aan uitstaand schatkistpapier toegenomen met f 142 miljoen; de totale vlottende schuld steeg in dat tijdvak met f 158 miljoen. Vergelijkt men de huidige vlottende schuldpositie van het Rijk — volgens den kasstaat per 23 April — met die van vóór de storting op de 4 pCt. leening 1941, dan komt men tot het volgende beeld. Het bedrag aan uitstaand schatkistpapier is nu f 173 miljoen hooger, daartegenover was destijds een bedrag ad f 191 miljoen aan daggeldleeningen opgenomen, zooals destijds uiteengezet, een gebruikelijke financieringsmethode tegen den tijd, dat een consolidatie-operatie wordt tot stand gebracht. Per saldo is derhalve uit hoofde van deze beide posten de vlottende schuld nu f 18 miljoen geringer. De overige posten van de schuld op korten termijn, inclusief de circulatie van zilverbons (die nu f 15 miljoen grooter is dan midden Februari), wijzen gezamenlijk een achteruitgang aan met rond f 7 miljoen, zoodat het totaal van de vlottende verplichtingen volgens den bovenvermelden laatsten kasstaat van het Rijk, nog slechts f 25 miljoen minder was dan vóór de recente consolidatie-operatie van f 500 miljoen.

De weekstaat van De Nederlandsche Bank toont opnieuw een goudonttrekking van f 24 miljoen, voorts een toename van de circulatie met f 24 miljoen en van de „diverse rekeningen debet” met f 43 miljoen.

Op de obligatiemarkt is vooral in de tweede helft van de week de stemming aanmerkelijk beter geworden. Het vrij plotseling weer in de markt komen van Duitsche vragers, nadat deze zich gedurende eenigen tijd op den achtergrond hadden gehouden, was oorzaak van een krachtige algemeene haussebeweging voor obligaties op Vrijdag jl. De 3—3½ pCt. leening Nederland, die de week opende op 87½, steeg tot 89½ pCt. Hiermee is weliswaar nog geenszins het hoogtepunt van de vorige, door Duitsche aankopen veroorzaakte, hausse bereikt — men kwam toen tot 91 — maar de koersstijging geeft toch wel blijk van zeer overwegende vraag. Ook andere obligatiën profiteerden natuurlijk van de vaste stemming; de 3 pCt. Nederland 1937 kwam van 82¹¹/₁₆ op 84⁷/₈, de 4 pCt. 1941 van 97½ op 98 pCt.,

Het feit, dat de Duitsche vraag, die voortdurend latent was, nu weer in aankopen is omgezet, is ongetwijfeld voor onze obligatiemarkt een steun, die ook effect op het koerspeil zal blijven hebben, wanneer deze factor weer eens een tijd lang niet actief tot uiting komt. Men weet nu, dat, gezien het tekort aan beleggingsmateriaal in Duitschland, bij een koerspeil om en nabij het huidige, de Duitsche vraag steeds klaar zal staan om hier materiaal op te nemen. Gezien den omvang van het potentieele kapitaal aanbod uit Duitschland in verhouding tot de bedragen, waarom het op onze markt gaat, mag men hier van een belangrijken steun spreken.

DE BANQUE DE FRANCE IN 1940.

Het jaar 1940 is voor de Banque de France uitermate bewogen geweest. Met het oog op het verloop der oorlogsgebeurtenissen zag zij zich genoodzaakt haar centrale leiding achtereenvolgens te verplaatsen naar Saumur, Bordeaux, Clermont-Ferrand en weder terug naar Parijs, waar zij vervolgens onder contrôle gesteld werd van een door de bezettingsautoriteiten aangestelden commissaris. De functioneering van haar apparaat werd voorts in sterke mate belemmerd door de evacuatie en den daarop gevolgden terugkeer van de bevolking van uitgestrekte gebieden en door de verdeeling van het land in een bezet en een onbezet gedeelte. Onder deze omstandigheden moest het lamgeslagen betalingsverkeer opnieuw worden georganiseerd en zorg worden gedragen voor de financiering van enorme overheidsuitgaven, terwijl verder de circulatie van de op groote schaal door de bezettende autoriteiten in het verkeer gebrachte betaalmiddelen moest worden gezuiverd. Tenslotte moesten, ten deele op aandrang van genoemde autoriteiten, verschillende herzieningen der bankwet in korten tijd haar beslag krijgen.

Verhouding tot de bezettende autoriteiten.

Bij besluit van den opperbevelhebber van het bezettingsleger d.d. 8 Juli 1940, werd Dr. C. Schaefer benoemd tot commissaris bij de Banque de France. Een korte verordening van 23 Juli 1940 regelt de bevoegdheden van den commissaris. Zij bestaan voornamelijk hierin, dat hij zich van alle door de Bank getroffen maatregelen op de hoogte kan doen houden en zich alle door hem noodzakelijk geachte bescheiden kan doen voorleggen. Alle belangrijke maatregelen en transacties der Bank dienen door den commissaris te worden goedgekeurd. Met name worden genoemd: de vaststelling der rentetarieven en de credietoperaties; de commissaris kan voor bepaalde groepen van transacties algemeene vergunningen verlenen. Evenals zijn ambtgenoot bij de Belgische Nationale Bank, is ook de commissaris bij de Banque de France tevens leider van de contrôle op het particuliere bankwezen.

De wetswijzigingen.

Het belang van de wijzigingen, op 23 Augustus, 3 September en 24 November 1940 in de bankwet aangebracht, is niet evenredig aan het aantal artikelen, waarover zij zijn verspreid. Zij hebben hoofdzakelijk betrekking op de leiding van de Bank en het toezicht daarop. Het aantal *conseillers* is teruggebracht van 20 tot 11, het aantal *censeurs* verhoogd van 3 tot 4, terwijl voor beide categorieën de Fransche nationaliteit is voorgeschreven. De invloed van den Minister van Financiën op de benoeming der, met commissarissen gelijk te stellen, *conseillers* is aanmerkelijk vergroot (voorheen benoemde hij 7 van de 20 commissarissen, waarvan 6 uit hem voorgedragen personen, thans benoemt hij 5 van de 11 commissarissen, waarvan slechts één uit een voordracht); het aantal der door de aandeelhouders benoemde commissarissen is weliswaar vermeerderd van 2 tot 3, doch hiertegenover staat, dat zij gebonden zijn aan de voordracht van den *conseil général*. De *censeurs*, die in het bijzonder belast zijn met de contrôle op de Bank en in den *conseil général* slechts een adviseerende stem hebben, werden voorheen uit en door de aandeelhouders gekozen; thans worden twee hunner door de aandeelhouders gekozen uit een voordracht, opgemaakt door het *comité de censure*, en twee door den Minister van Financiën aangewezen. De evengenoemde *conseil général* bestaat uit den *gouverneur* en de beide *sous-gouverneurs*¹⁾, die tezamen de directie

¹⁾ Deze functionarissen werden voorheen door den President aangesteld, thans wordt de *gouverneur* bij decreet en worden de *sous-gouverneurs* bij ministerieele beschikking benoemd.

der Bank vormen, de *conseillers* en de *censeurs*; het vroeger uit de gemeenschappelijke vergadering gedelegeerde *comité permanent* (directie en 4 *conseillers*) is komen te vervallen, waardoor de bepaling, dat de plenaire vergadering eenmaal per week bijeen moet komen, van meer betekenis is geworden.

Analyse der balanscijfers.

In onderstaande tabel zijn de voornaamste balanscijfers van de Banque de France per ultimo 1939 en 1940 samengevat.

Voornaamste balansposten van de Banque de France (einde des jaars; millioenen francs).

	1939	1940
Activa:		
Goudvoorraad	97.277	84.616
Deviezen	83	41
Credieten aan den Staat		
a. Rentelooze leeningen ..	10.000	10.000
b. Promessen Caisse autonome	5.455	5.396
c. Renteloos voorschot....	20.473	—
d. Schatkistwissels	—	30.000
e. Rentegevende voorschotten	11.800	63.900
f. Voorschotten voor bezettingskosten	—	72.317
Totaal der credieten a/d Staat	47.728	181.613
Credieten aan het bedrijfsleven		
a. Disconteerings	4.707	3.646
b. Open-markt-transacties ..	5.779	7.802
c. Beleening op effecten ..	3.564	3.967
d. Voorschotten op schatkistwissels	236	721
e. Beleening op tarwe	2.345	661
Totaal cred. a/h bedrijfsleven	16.631	16.797
Passiva:		
Bankbiljetten	149.416	218.383
Saldi in rekening-courant:		
a. Schatkist	96	276
b. Caisse autonome	1.898	708
c. Reichskreditkasse	—	41.400
d. Overige rekeninghouders	13.143	24.518
e. Diverse direct opvorderbare verplichtingen	244	2.684
Totaal saldi in rekeningcourant	15.381	69.586

De *goudvoorraad*, was als gevolg van de herwaardeering krachtens de overeenkomst tusschen de Bank en den Staat van 29 Februari 1940 — op grond van de devaluatie van den franc, waartoe (ten vierden male sedert de stabilisatie door Poincaré op 25 Juni 1928) op eerstgenoemden datum werd overgegaan — van frs. 97.275 miljoen tot frs. 114.613 miljoen gestegen. Voor een waarde van frs. 30.000 miljoen (op de nieuwe basis) werd bij deze gelegenheid aan den Staat, ten behoeve van het Egalisatiefonds, overgedragen; het resterende bedrag, ad frs. 84.613 miljoen, bleef sedertdien vrijwel onveranderd op de balans paraisseeren. (De geheele goudvoorraad werd echter, met het oog op de oorlogsomstandigheden, vóór de bezetting naar het buitenland overgebracht.)

De *deviezenvoorraad* van de Bank heeft in den laatsten tijd slechts uiterst weinig betekenis gehad.

De *voorschotten aan den Staat* zijn als volgt samengesteld:

a. Renteloze leeningen, verleend op grond van verschillende wetten en decreten, dateerende van vóór den huidige oorlog (laatstelijk van 12 November 1938); zij vervallen bij afloop van het privilege der Bank en vormen een onveranderlijken post op de balans.

b. Promessen der *Caisse autonome d'amortissement*, overgenomen teneinde, tijdens den vorigen oorlog, credietverleening aan buitenlandsche regeeringen mogelijk te maken en wegens het pondenverlies in 1931; aflossing vindt geleidelijk plaats uit een gedeelte van het winstaandeel, dat den Staat toekomt.

c. Renteloos voorschot, verleend op grond van het decreet van 12 November 1938; dit voorschot werd op 29 Februari 1940 grotendeels uit de bovenvermelde, per dien datum geboekte, herwaardeeringswinst afgelost.

d. Schatkistwissels, waarmede de Staat het op 29 Februari 1940 overgenomen goud heeft betaald.

e. Rentegevende voorschotten, die hun oorsprong vinden in de overeenkomst van 29 September 1938, bekrachtigd door de wet van 1 September 1939, waarbij de Staat, in geval van mobilisatie, over een crediet van ten hoogste frs. 25.000 miljoen zou kunnen beschikken. Genoemd bedrag is bij de overeenkomst van 29 Februari 1940 tot frs. 45.000 miljoen en bij die van 9 Juni tot frs. 70.000 miljoen verhoogd. Op 3 October werd laatstgenoemd bedrag bijna bereikt; sedertdien zijn de disposities van den Staat niet onbelangrijk teruggelopen. De door den Staat vergoede rente bedraagt 1 pCt.

f. Voorschotten, aan den Staat verleend ter financiering der bezettingskosten; het door de Bank hier toe geopende crediet werd op 26 Augustus 1940 op ten hoogste frs. 50 milliard vastgesteld, welk bedrag achtereenvolgens tot frs. 65 milliard (29 October 1940) en frs. 73 milliard (12 December 1940) werd verhoogd. Van dit crediet was per ultimo 1940 door den Staat frs. 72.317 miljoen opgenomen. Tezamen met een bedrag van frs. 4.827 miljoen, waarover de Staat uit anderen hoofde de beschikking had verkregen, was aan de bezettende autoriteiten op genoemden datum frs. 77.144 miljoen uitbetaald. Hiervan waren frs. 12 milliard besteed voor inwisseling van Reichskreditkassenscheine, bijna frs. 24 milliard waren voor bezettingskosten uitgegeven, en frs. 41,4 milliard waren door de bezettingsautoriteiten weder bij de Banque de France gedeponneerd.

Het totaal der credieten aan het bedrijfsleven was bij het einde van 1940 ongeveer even hoog als een jaar tevoren, waarbij de achteruitgang van de discontierungen en tarwebeleeningen voornamelijk door vermeerdering van op de open markt aangekocht schatkistpapier was gecompenseerd. In verband met de oorlogsomstandigheden heeft evenwel in den loop van het jaar een sterke uitzetting dezer credieten plaats gevonden, die daarna weder ongedaan werd gemaakt.

Daar de publicatie der weekstaten sedert medio Juni 1940 is gestaakt, zijn geen volledige cijfers nopens deze ontwikkeling beschikbaar. Volgens den weekstaat van 10 Juni 1940 waren de totale credieten aan het bedrijfsleven tot frs. 23.508 miljoen opgelopen. Ter algemeene vergadering van 27 Maart 1941 is medegedeeld, dat discontierungen en beleeningen tezamen van frs. 5,8 milliard op 9 Mei 1940 tot frs. 18,0 milliard in begin Juli zijn gestegen. Dank zij deze ruime credietverleening tegen onveranderde rentetarieven (disconto 2 pCt., beleeningrente 3 pCt.) is het gelukt een algemeen moratorium te voorkomen. In verband met de verruiming der geldmarkt, die in Augustus intrad, kon overigens een groot gedeelte van de door de centrale bank verleende credieten in den loop van het jaar worden afgelost; hier stond evenwel tegenover, dat het *Crédit national* en het *Crédit foncier* in verband met de vergoeding der oorlogschade vrij belangrijke bedragen door verdiscontierung van hun papier opnamen.

De banken hebben voornamelijk gebruik gemaakt van de faciliteit om tegen discontotarief voorschotten in rekening-courant op te nemen, op onderpand van schatkistpapier. Het maximum dezer credieten beliep frs. 2.862 miljoen; het werd reeds op 21 Mei bereikt.

Het door de Bank op de open markt gekochte schatkistpapier is sedert 10 Juni met frs. 975 miljoen gedaald, doordat een gedeelte der portefeuille kwam te vervallen; verkoopen vonden niet plaats.

De beleeningen op tarwe, die in den vorm van discontierung van wissels en ceelen van of gegarandeerd door het Staatsgraanbureau plaats vonden, verminderden met frs. 246 miljoen, daar de credietbehoeften der landbouworganisaties door de liquideering der graanvoorraden aanmerkelijk zijn gedaald.

De uitzetting der credietverleening vindt haar weerslag in de expansie der *direct opeisbare verplichtingen*. Het creditsaldo der Reichskreditkasse ad frs. 41,4 milliard is reeds genoemd. Het tegoe van de *Caisse autonome* is belangrijk gedaald, dat van den Staat zelf had bij voortdurend weinig beteekenis. De saldi van derden zijn relatief sterker gestegen dan de bankbiljettencirculatie. De krachtige pogingen, ondernomen om het giroverkeer in Frankrijk ingang te doen vinden, doen hierbij haar invloed gelden; zij zouden nog meer succes hebben gehad, wanneer niet anderzijds de oprotting van bankpapier, wegens de buitengewone tijdsomstandigheden, een aanmerkelijken omvang had aangenomen.

Conclusie.

De ontwikkeling van de credietverleening door de Banque de France stond in het jaar 1940 geheel in het teken van de oorlogsomstandigheden, waardoor de steun aan het bedrijfsleven aanmerkelijk moest worden uitgebreid en de financiering der behoeften van de schatkist een ongekenen omvang aannam.

Eerstgenoemde steun was in hoofdzaak van tijdelijken aard; door den terugkeer van meer geregelde toestanden, de liquiditeit van voorraden op groote schaal, de terughoudendheid der particuliere credietnemers en, niet het minst, de omvangrijke overheidsuitgaven, ontstond een zoodanige ruimte op de geldmarkt, dat het beroep op de centrale bank in belangrijke mate kon worden verminderd.

Ten aanzien van de financiering der overheidsuitgaven geldt, dat ook de schatkist kon profiteren van de, voor een gedeelte door deze uitgaven zelf in het leven geroepen, geldruimte. Men heeft, evenals elders, ook in Frankrijk getracht de voor de overheidsfinanciering in het verkeer gebrachte betaalmiddelen weder ten behoeve van nieuwe overheidsuitgaven te absorberen. Hiertoe werden de aan banken en verwante instellingen toegevoelde middelen aangetrokken door de uitgifte van schatkistpapier en werd de belastingschroef sterk aangedraaid. Voorts werkten verschillende uit anderen hoofde ingestelde maatregelen, zooals rantsoeneering, prijscontrole en reglementierung van het betalingsverkeer met het buitenland, in dezelfde richting. Het gevolg van een en ander was, dat het beroep van den Staat op de centrale bank eenigszins kon worden ingeperkt. De, voor de nationale behoeften opgenomen, rentegevende voorschotten, die op 3 October 1940, met frs. 69.650 miljoen, hun hoogsten stand hadden bereikt, waren dan ook op 26 December 1940 tot frs. 62.900 miljoen teruggelopen. Op de bezettingscredieten kon daarentegen geen vermindering worden toegepast; de rekening van den Staat moet uit dezen hoofde iederen dag met een bedrag van frs. 400 miljoen worden gedebiteerd. Terwijl dus de credieten aan den Staat voor eigen gebruik in de genoemde periode met frs. 5.750 miljoen daalden, zijn de bezettingscredieten in hetzelfde tijdsverloop met frs. 33.200 miljoen gestegen.

DR. F. H. REPELIUS

ORGANISATIE VAN DEN EIERHANDEL.

De eierexport van recenten datum.

Vóór 1900 was er in ons land van een georganiseerden handel in eieren, ja zelfs van een handel van eenige beteekenis, geen sprake. Na 1900 begon de pluimveehouderij zich te ontwikkelen en ziet men den eierhandel ook geleidelijk groeien. In enkele deelen van ons land, voornamelijk in het zuiden en in het oosten, werd deze handel op coöperatieve leest geschoeid, terwijl in het overige deel de handel voornamelijk in handen kwam van particulieren.

In het jaar 1906 werden nog bijna 1100 ton eieren méér ingevoerd dan uitgevoerd. In 1913 bedroeg de uitvoer 23.104 ton en de invoer 16.344 ton, zoodat onze uitvoer toen reeds 6.760 ton grooter was dan de invoer. In 1914, het eerste jaar van den wereldoorlog 1914—1918, was de uitvoer 12.955 ton grooter dan de invoer.

De uitvoer van eieren bleef in den wereldoorlog vrij tot in 1915. Toen kwamen er uitvoerbepalingen: ieder, die eieren wenschte uit te voeren, moest voor elk kwantum uit te voeren product een zekere hoeveelheid eieren voor binnenlandsch verbruik beschikbaar stellen.

Aanvankelijk moesten deze eieren aan door de Regeering hiervoor aangewezen veilingen gezonden worden, waar de binnenlandsche handel deze kon koopen, om ze verder in het binnenland af te zetten; om te voorkomen, dat deze eieren voor uitvoer werden aangeboden, moesten ze van een stempel worden voorzien.

In 1917 werden de veilingen opgeheven en moesten de voor het binnenland bestemde eieren geleverd worden aan zoogenaamde stempelhuizen, vanwaar de eieren onder de diverse gemeenten gedistribueerd werden. De uitvoering van dezen maatregel was in handen van de „Eiervereniging”, welker bestuur bestond uit personen uit den eierhandel. Het toezicht op de handelingen dezer vereeniging was opgedragen aan een Rijkscommissie van Toezicht, waarvan de leden door den Minister werden benoemd.

Het was in dien tijd, dat de coöperatieve eierhandel, alsook de particuliere handel, zich begonnen te organiseren.

Tengevolge van de voederschaarschte moesten in het jaar 1918 bijna alle kippen worden opgeruimd en werd de uitvoer van eieren geheel verboden. In 1919 en 1920 moest de pluimveestapel wederom worden opgehouden, zoodat de uitvoer van eieren in deze jaren zeer gering was: hij bedroeg respectievelijk 12 ton en 472 ton, de invoer resp. 66 ton en 250 ton.

Groei na den wereldoorlog.

Te beginnen met het jaar 1921 ging de productie van eieren sterk vooruit en steeg daardoor de uitvoer van eieren vrijwel elk jaar, zooals uit onderstaand staatje blijkt.

Jaar	Invoer in 1000 kg.	Uitvoer in 1000 kg.	Meer-uitvoer in 1000 kg.
1921	845	6744	5899
1922	1020	9142	8122
1923	910	15003	14093
1924	5430	35690	30240
1925	5748	48352	42604
1926	6546	58796	52250
1927	7144	70498	63354
1928	7739	75623	67884
1929	3319	81585	78266
1930	901	84953	84052
1931	290	86199	85909
1932	273	80060	79787
1933	236	56976	56740
1934	19	64495	64476
1935	8	61803	61795
1936	3	64737	64734
1937	2	76159	76157
1938	—	88288	88288
1939	59	101457	101398

Zooals uit deze cijfers blijkt, begon de eierexport zich na 1921 sterk te ontwikkelen. Duitschland en Engeland waren onze grootste afnemers. Naar Duitschland ging gemiddeld 65 pCt en naar Engeland ca. 25 pCt. van den export, terwijl de resteerende 10 pCt. werd uitgevoerd naar Zuid-Amerika, België en Zwitserland. Eenige jaren vóór den burgeroorlog was ook Spanje een afnemer van eenige beteekenis.

Behoeft aan kwaliteitscontrole.

Vanuit Engeland kwamen er in de jaren 1927 en 1928 klachten, dat vooral in het najaar de Nederlandsche eieren niet voldeden aan de eischen van kwaliteit, welke men er aan meende te mogen stellen. Ter bespreking dezer klachten werden er diverse vergaderingen gehouden onder leiding van den Directeur-Generaal van den Landbouw met de coöperaties op het gebied van den eierhandel en met de vertegenwoordigers van de vereenigingen van particuliere eierhandelaren, teneinde te trachten middelen te vinden om aan bedoelde klachten een einde te maken.

Voor de coöperaties was dit vraagstuk vrij eenvoudig, daar de meeste hiervan zich reeds vanaf het begin van haar oprichting zeer intensief hadden toegelegd op de verbetering van het product. Bij den particulieren eierhandel was deze materie echter niet zoo eenvoudig, daar de groote verscheidenheid in deze bedrijven het moeilijk maakte, eenzelfde gedragslijn te volgen. Engeland dwong ons echter spoedig tot het nemen van maatregelen door het invoeren van een wet (in het voorjaar van 1929), waarbij bepaald werd, dat alle in Engeland in te voeren eieren moesten zijn voorzien van een stempel van herkomst.

Aangezien in 1928 nog ca. 7800 ton eieren werden ingevoerd, was het niet denkbeeldig, dat deze buitenlandsche eieren in Nederland zouden ingevoerd worden om hier te worden voorzien van het Nederlandsche stempel van herkomst. Hierdoor zou de naam van het Nederlandsche ei, zoowel in het binnen- als in het buitenland, ten eerste geschaad kunnen worden.

De coöperatieve eierhandel en de bonafide particuliere eierexporteers drongen er destijds bij de Regeering op aan, hiertegen maatregelen te nemen. Ofschoon er van de zijde der belanghebbende importeurs vrij ernstig verzet rees, kwam op 31 Mei 1929 hier toch een wet tot stand, waarbij, evenals in Engeland, bepaald werd, dat alle ingevoerde eieren voorzien moesten zijn van een stempel van het land van herkomst, zoodat het onmogelijk zou zijn geïmporteerde eieren als Nederlandsche eieren te verkoopen. Bij de behandeling der betreffende wet door de Staten-Generaal werd terecht opgemerkt, dat, wilde men den naam van het Nederlandsche ei in het buitenland hoog houden, de zorg over het product zich ook zou moeten uitstrekken tot den uitvoer, opdat het niet meer zou kunnen voorkomen, dat in het najaar eieren enkele weken werden opgehouden, totdat de prijzen hooger waren geworden. Ook moest het onmogelijk gemaakt worden, koelhuseieren als versche eieren te exporteeren. Het was dan ook heel normaal, dat tegelijk met de wet, welke de stempeling der eieren bij invoer voorschreef, ook een wet tot stand kwam, krachtens welke eieren onder de Landbouwuitleverwet konden worden gebracht.

Vrijwillige organisatie voor kwaliteitscontrole.

Nu was het tijd voor het particuliere initiatief om samenwerking te zoeken en vrijwillig een controle-instelling in het leven te roepen en bepalingen en voorschriften te maken, waaraan de eieren bij uitvoer zouden moeten voldoen.

In Juli 1929 kwam dit vrijwillig Nederlandsch Eiercontrole Bureau tot stand, waarbij alle groote coöperaties op het gebied van den eierexport, alsmede een zestal particuliere eierexporteurs, zich aansloten.

Begin October van hetzelfde jaar ving men reeds aan met het verzenden van eieren onder een bepaald controle-

merk. De controle strekte zich uit over kwaliteit, gewicht, sorteering en verpakking. Ofschoon de hiertoe samenwerkende ondernemers slechts weinig in getal waren, was het aantal eieren, dat de aangeslotenen exporteerden, toch bijna 50 pCt. van den geheelen export.

In 1930 kwam de beschikking van den Minister, dat eieren onder de Landbouduitvoerwet vielen, en kwam de wettelijke regeling krachtens de Landbouduitvoerwet tot stand. De controle is sinds dien tijd zoo geregeld, dat geen enkele zending eieren de grens kan passeeren, zonder dat tevoren door steekproeven kwaliteit, sorteering, gewicht en verpakking zijn gecontroleerd door hiertoe vanwege het Nederlandsche Eiercontrole Bureau aangestelde controleurs. Alle exporteurs zijn bij dit Bureau aangesloten.

Ter bevordering van de consumptie van eieren in het binnenland werden in 1931 ook maatregelen genomen om de kwaliteit te verbeteren door het uitvaardigen van het Eierenbesluit volgens de Warenwet. In dit besluit zijn voorschriften opgenomen, waaraan verse eieren moeten voldoen; kalk- en koelhuseieren moeten van een bepaald stempel zijn voorzien, waardoor deze van verse eieren zijn te onderscheiden.

Toen Engeland in 1929 de stempeling van eieren voorschreven had, was deze in Duitschland nog niet verplicht; de Deutsche importeurs gaven de voorkeur aan ongestempelde eieren. Een en ander was voor de Nederlandsche eierexporteurs zeer moeilijk, daar men met het verpakken en gereedmaken der eieren niet kon beginnen, alvorens men wist naar welk land de eieren verkocht waren.

In 1931 besloot ook Duitschland over te gaan tot verplichte stempeling bij den invoer van eieren. Om te voorkomen, dat de diverse landen verschillende voorschriften zouden geven omtrent de stempeling enz., hetgeen den eierexport zeer zou benadeelen, werd er in December 1931 te Brussel, mede op initiatief van onze Regeering, een diplomatieke conferentie gehouden, waarbij een conventie inzake het stempelen der eieren is tot stand gekomen. Deze conventie werd, jammer genoeg, niet door alle deelnemende landen geratificeerd, maar het resultaat is toch geweest, dat door alle landen voor *verse* eieren dezelfde stempels worden gebruikt.

De Nederlandsche eierexport heeft zeer zeker veel voordeel gehad van bovengenoemde maatregelen. Het was begripelijk, dat de Nederlandsche Regeering deze maatregelen nam, daar de eierexport voor Nederland van groote economische beteekenis is. Zulks moge blijken bij vergelijking der waarde in millioenen guldens van enkele producten bij export:

Product:	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Eieren en eierproducten	34.—	23.5	25.5	22.—	24.75	33.—
Kaas	36.—	28.5	28.—	23.5	23.5	30.25
Boter	18.—	18.5	22.—	26.—	36.5	44.—
Melkproducten	32.5	27.—	26.—	21.—	27.5	48.75
Versch vleesch	11.—	6.5	3.—	1.5	1.5	17.5
Bacon	19.5	20.—	15.—	13.—	12.5	18.5
Pluimvee ..	5.75	5.—	3.25	2.5	2.—	3.—

Crisismoeilijkheden sedert 1931.

In 1931 begonnen voor den eierhandel de groote moeilijkheden. In het midden van het jaar kwamen er betalingsmoeilijkheden in Duitschland en werden dientengevolge meer eieren naar Engeland geëxporteerd. Vervolgens kwam de depreciatie van het Pond Sterling, terwijl tevens in Engeland een invoerrecht werd geheven, hetwelk ongeveer overeenkwam met 10 pCt. van de waarde der eieren.

Bovendien werd de invoer in Frankrijk zeer sterk gecontingenteerd. Zulks was een groote tegenvaller, daar juist sinds 1930 Nederland ook in Frankrijk een behoorlijk afzetgebied voor zijn eieren begon te krijgen.

In 1932 en 1933 liepen de eierprijzen sterk omlaag en werden de invoerrechten in Duitschland aanzienlijk

verhoogd. Bij het handelsverdrag, dat in April 1933 tusschen Duitschland en Nederland werd afgesloten, werd de invoer van eieren gecontingenteerd en werd een reductie op het invoerrecht toegestaan, mits Nederland zich verplichtte, uitsluitend eieren in te voeren van een bepaald gewicht en kwaliteit. Deze verplichting kon Nederland op zich nemen, doordat het Nederlandsche Eiercontrole Bureau bestond.

Toen onze Regeering zich in den loop van het jaar 1933 verplicht zag, een extra-heffing te leggen op de in ons land in te voeren granen, waardoor de productiekosten der eieren hier te lande belangrijk werden verhoogd, kwam zij de pluimveeouders hierin tegemoet door bij uitvoer van eieren een zoogenaamde restitutie van graanrechten te verleenen, erop rekenend, dat de verhoogde prijzen, welke de exporteurs door deze restitutie op de veilingen hier te lande konden bieden, automatisch ook de prijzen voor binnenlandsche consumptie omhoog zouden trekken.

De beperking van het betalingsverkeer met Duitschland bracht in 1934 verdere moeilijkheden. Ook nu reikte de Regeering de helpende hand, doordat de Nederlandsche Centrale voor Eieren en Pluimvee te Beekbergen gemachtigd werd, een voorschot van 70 pCt. te geven op de in Duitschland uitstaande vorderingen. Voor de eieren, welke vanaf Augustus 1934 naar Duitschland werden uitgevoerd, moesten de betalingen loopen via het Clearinginstituut.

Organisatie en concentratie van den export.

De voortdurende daling van den export naar Duitschland, dat slechts in beperkte mate deviezen voor den import van eieren beschikbaar stelde, en het wegvallen van verschillende andere afnemers, waaronder Spanje, veroorzaakten dikwijls een te groot aanbod van eieren voor Engeland, waardoor de prijs zeer nadeelig beïnvloed werd. Zulks was voor een aantal coöperaties aanleiding om samen te komen ter bespreking van den eierexport naar Engeland, waarbij de vraag aan de orde werd gesteld: op welke wijze kunnen wij bereiken, dat de prijzen voor onze eieren in Engeland hooger worden en daardoor in gunstiger verhouding komen te staan tot de prijzen, die daar te lande voor Deensche eieren worden betaald?

Men kwam tot de conclusie, dat men vooral aan de volgende punten bijzondere aandacht zou dienen te schenken: 1. de sorteering der eieren moest beter worden; 2. de eieren dienden in steviger kisten te worden verpakt; 3. de levering der eieren zou moeten geschieden in uniforme gewichtsklassen. Unaniem was men van oordeel, dat er met betrekking tot deze punten strengere voorschriften vanwege het Nederlandsch Eiercontrole Bureau dienden te komen. Die strengere voorschriften zijn met ingang van 1 Juli 1937 ingevoerd.

Men was verder van oordeel, dat er in den afzet van eieren naar Engeland wijziging moest worden gebracht, in dien voege dat er een concentratie tot stand kwam. Het middel om hiertoe te geraken zou onder meer zijn de oprichting van een verkoopbureau voor de gezamenlijke coöperaties. Dit kwam tot stand op 1 Januari 1937 onder den naam van Eierexport van de Vereenigde Coöperaties in Nederland (bij afkorting genoemd V. E. C. E., te Roermond). In den loop van 1937 werd besloten, dat iedere coöperatie voor eieren, verscheept met dezelfde hoot, ook denzelfden prijs zou ontvangen. Deze gezamenlijke verkoop heeft zeer gunstig gewerkt en duidelijk was merkbaar, dat deze concentratie aan den prijs zeer ten goede kwam. De omzet der aangesloten coöperaties bedroeg 210 miljoen eieren over 1937, 206 miljoen over 1938, 357 miljoen over 1939, zijnde ongeveer 50 pCt. van den totalen Nederlandschen export naar Engeland. Voor de aangeslotenen bestond de verplichting, alle voor export bestemde eieren via het gezamenlijk Verkoopbureau te verkoopen, behoudens die met bestemming voor Duitschland; voor dat land was zulks overbodig, aangezien de kwantiteiten, alsook de prijzen, voor dit land voor iedereen waren vastgesteld.

Het voorbeeld van de coöperaties werkte stimulerend op den particulieren eierhandel. In verschillende deelen van ons land werden vereenigingen van particuliere eierhandelaren opgericht, die ook gezamenlijk hun eieren naar Engeland verkochten. Deze vereenigingen stichtten een centraal orgaan, de „Centrale Commissie voor den Eierexporthandel”. Er ontwikkelde zich een zeer goede samenwerking de tusschen deze commissie en het verkoopbureau van de coöperaties, en deze goede samenwerking is dan ook ongetwijfeld aan de opbrengst ten goede gekomen.

In een correspondentie met den Minister van Economische Zaken kon de Nederlandsche Federatie van Vereenigingen van Bedrijfspluimveehouders (N. P. F.) gedurende het jaar 1937 geen lagere prijzen voor haar eieren in Londen had ontvangen dan een der voornaamste Deensche exporteurs; dit was ongetwijfeld te danken aan de concentratie van het aanbod en aan de bij den export doorgevoerde verbeteringen.

In 1938 en 1939 nam de eierexport nog steeds toe. In 1938 werden ruim 1155 miljoen en in 1939 ruim 1377 miljoen eieren uitgevoerd. De in 1937 tot stand gebrachte samenwerking leverde dus goede resultaten op.

Organisatie van den binnenlandschen handel.

De in den loop der jaren gegroeide organisaties van het veilingwezen en van den export konden, toen door den oorlog de uitvoer ontwricht werd en de voorziening in de behoeften der volksvoeding, dus de binnenlandsche distributie, om een regeling vroegen, daartoe een grondslag vormen. De schaarschte maakte in den eierhandel een ingrijpende verandering en een groote eierhandel een ingrijpend. Ik moge in een korte samenvatting den tegenwoordigen toestand weergeven.

De kippenhouders mogen geen eieren rechtstreeks aan consumenten afleveren, op wijfing van uitsluiting van worden van iederen voortverkoop. Zij zijn verplicht, de eieren af te leveren aan een erkenden „verzamelaar”, welke als zodanig moet zijn erkend door de Nederlandsche Centrale voor Eieren en Pluimvee te Beekbergen. Deze verzamelaar levert zijn eieren op zijn beurt aan een erkenden handelaar en deze weer aan een erkenden grossier, welke de eieren tenslotte aan den detailist levert. Een en ander geschiedt tegen vastgestelde prijzen en met vastgestelde winstmarges, welke intusschen voor geen der betrokken bedrijven loonend of zelfs maar kostendekkend zijn te achten.

Orderingsplannen voor de toekomst.

In den zomer van 1940 zijn ernstige pogingen van belanghebbende zijde gedaan om te komen tot een ordening in den eierhandel, zoowel voor de voorziening in de binnenlandsche behoefte als voor de op den duur toch weer te verwachten herleving van den export.

Het initiatief daartoe ging uit van den voorzitter van den Nederlandschen Industrie- en Handelsraad voor Land- en Tuinbouw en vond voldoende weerklank in de kringen van den particulieren en coöperatieven handel.

Dank zij het vlotte en goed gefundeerde werk van een ingestelde commissie konden in Augustus 1940 volledige plannen worden voorgelegd tot een opbouw van een *Centraal Bureau voor den Eierhandel*, tot welks statutaire doel o.m. behoort het verlenen van medewerking aan het voorzoover deze medewerking zal worden gewaardeerd.

Deze stichting is geprojecteerd als een orgaan, bekleed met groote bevoegdheden ten opzichte van de aangeslotenen, met betrekking tot het uitbrengen van adviezen, het uitvoeren van overheidsmaatregelen, het vaststellen en handhaven van voorschriften, verbindend voor alle of een deel der aangeslotenen, enz.

De opbouw van dit Centraal Bureau is gedacht als steunend op twee fundamenten: enerzijds een groepeerings van den coöperatieven, anderzijds een groepeerings van den

particulieren eierhandel, beide gesubordineerd aan de topvereeniging, t.w. het Centraal Bureau.

Deze groepeerings zijn doelbewust en weloverwogen gekozen, enerzijds uit het oogpunt van het nu eenmaal bestaande onderscheid in bedrijfsvorm en doelstelling, anderzijds om mede daardoor het bestaande verband van den grooteren organisatorischen opbouw van het Nederlandsche bedrijfsleven op agrarisch gebied onaangetast te laten, terwijf verder deze groepeerings een gewakkelijker basis bieden voor vruchtbaar werk in opbouwden zin.

Er dient nu te worden afgewacht, wat aan de hand van het „Organisatiebesluit Voedselvoorziening 1941” en van het werk der Commissie-Woltersom verder zal geschieden.

Naar mijn meening biedt het genoemde plan van het „Centraal Bureau voor den Eierhandel” hierbij een goede basis tot opbouw.

P. J. VAN HAAREN.

DE OPENBARE SLACHTHUIZEN ALS SCHAKEL IN DE STRUCTUUR DER VLEESCHMARKT.

De bedoeling van dit artikel is, enkele beschouwingen te wijden aan de verschuivingen, welke zich in de vleeschvoorziening hebben voorgedaan. Bovendien zal getracht worden eenige richtlijnen aan te geven voor de toekomstige functies der keuringsdiensten, met name die van de groote openbare slachthuizen.

De structuur kort na den wereldoorlog.

In de na-oorlogsche jaren kunnen wij de structuur der vleeschmarkt als volgt karakteriseren: Er is daargroote export van versch vleesch naar Engeland met daaraan een geringe baconexport. De exportslachtingen vinden plaats in de exportslachterijen, doch tevens in enkele openbare slachthuizen. De geografische verdeling van deze exportslachterijen is zoowel naar de aanwezigheid der benodigde „grondstof” als naar de vervoersaccommodatie en de bestemming van het eindproduct. Zoo zijn er exportslachterijen in Oss, Epe, Gieten o.a., doch ook in Harlingen, Hoek van Holland en Zevenaar.

De binnenlandsche vleeschvoorziening is kort na den wereldoorlog geheel gebaseerd op den afzet van versch vleesch met daarnaast verkoop van vleeschwaren. De fabricage van vleeschwaren vindt dan nog hoofdzakelijk plaats in het slagersbedrijf. De exportslachterijen hebben met de slachtingen voor de binnenlandsche markt geen bemoeienis.

Structuurwijzigingen.

In deze structuur zijn in de afgelopen vijftien jaren geleidelijk aan wijzigingen gekomen, waarvan de oorzaken ten deele liggen bij de verandering in handelspolitiek van de landen, waarheen onze vleeschexport was gericht, anderdeels bij een binnenlandsche ontwikkeling, die door een verouderd stelsel van onze vleeschkeuringswet is mogelijk gemaakt. Achtereenvolgens zullen wij deze buitenlandse en binnenlandsche oorzaken aan een bespreking onderwerpen.

De buitenlandse invloeden.

Het eerste feit van beteekenis is hier het Engelsche invoerverbod der continentaal versch vleesch in 1926. Daardoor werd de structuur van de vleeschexport geelwijzigd. Het blijkt echter, dat de elasticiteit van de buitenlandse vraag, mede het gevolg van de gunstige geografische ligging en het aanpassingsvermogen van de vleeschindustrie, tamelijk groot is. Frankrijk, België en Duitsland worden de afnemers van versch vleesch; Engeland wordt de importeur van bacon en vleeschconserveen (o.a. Yellied veal). Het Engelsche invoerverbod heeft tevens een wijziging in de localisatie van de slachtingen. Zoo daalt het aantal exportslachtingen aan het Openbaar Slachthuis

te Rotterdam, terwijl die in andere gebieden, met name daar, waar de groote fabriekmatige exportslachterijen zich bevinden, toenemen.

De volgende cijfers demonstreeren zulks duidelijk: van 1925 tot 1928 blijft de totale vleeschexport, behoudens aanzienlijke variatie, vrijwel op hetzelfde peil, maar de exportslachtingen te Rotterdam dalen aanzienlijk.

Het sterkst treden deze veranderingen op bij het aantal slachtingen van kalveren en varkens. Een uitzondering vormen de schapen. Het initiatief der Rotterdamse schapenvleeschexporteurs heeft geleid tot een groote afzetmarkt in België en Frankrijk.

Export uit Nederland (in 1000 kg.)

Jaar:	Rund- en kalfsvleesch	Varkensvleesch en spek	Schapenvleesch
1925	15896	80121	7736
1926	15364	64138	6471
1927	16158	100616	7246
1928	12682	93748	6486

Slachtingen te Rotterdam voor export (in stuks).

Jaar:	Kalveren	Varkens	Schapen
1925	53266	69967	45902
1926	41966	26600	55367
1927	12174	4572	68136
1928	7464	2738	66722

In de dertiger jaren treedt echter een algemeene achteruitgang op in den vleeschexport. De oorzaak daarvan moet worden gezocht in de protectionistische politiek van onze afnemers. Het onderstaand overzichtje geeft daarvan een beeld.

Export (uitgedrukt in 1000 kg.)

Jaar	Rund- en kalfsvleesch	Schapenvleesch	Varkensvleesch en spek		
			versch	gezouten	bacon ¹⁾
1925	15896	7736	62368	17753	14222
1926	15364	6471	28769	35369	32824
1927	16158	7246	51071	49545	43559
1928	12682	6486	29182	64566	55402
1930	8069	5141	26088	50031	43703
1932	2748	3929	21075	76400	49856
1934	431	1823	5331	43877	30921
1936	169	1979	1035	31817	25171
1938	90	1665	1987	28477	26422

¹⁾ Geeft den baconexport aan als onderdeel van den export van gezouten varkensvleesch en spek.

Engeland is de eenige afnemer van bacon. De belangrĳheid van dezen export springt duidelijk in het oog. De toename van dezen export dateert al van 1925 (1924: 3.121.000 kg.) Van 1934 af is alleen de Engelsche markt nog van eenige beteekenis.

Het aantal slachtingen, bestemd voor de baconbereiding, concentreert zich in die bedrijven, waar flinke pekruimten en koelinstallaties aanwezig zijn. Het blijkt, dat een twintigtal bedrijven aan deze eischen kan voldoen. Bovendien is de geografische verdeling van de baconindustrie in overeenstemming met de productie-centra van de baconvarkens. Zoo blijven Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht, met uitzondering van Uithoorn, van deze industrie verstoken. Dit is namelijk het gebied van de zware mesterij, hier worden voornamelijk slagersvarkens geproduceerd voor de binnenlandsche markt. Door een krachtige financieele positie krijgen een viertal grootbedrijven alras een voorsprong op hun concurrenten. De landbouwcrisispolitiek heeft deze concentratie nog bevorderd. Zoo is het percentage van de tot bacon te verwerken varkens in drie grootbedrijven (N.V. Zwanenberg, N.V. Unox,

N.V. Udemā) in 1938 reeds tot ruim 70 pCt gestegen. Daarentegen verwerken de coöperatieve bedrijven (Akkrum, Boxtel, Weert, Assen) gezamenlijk een percentage van 14.2 pCt. De uitbreiding der baconindustrie impliceert tevens een toename der vleeschwarenfabricage, want slechts 80 pCt. van het geslacht gewicht van het baconvarken wordt als bacon geëxporteerd. De rest wordt grootendeels gebruikt als grondstof voor de worstfabricage. Tevens is dit het geval met de zgn. „onthouders”, dit zijn varkens, die na de slachting niet aan de voor den export vastgestelde keurings- en kwaliteitseischen voldoen. De regeering stelt namelijk kwaliteitseischen vast en doet deze controleeren. De uitvoering dezer controle is, krachtens de bepalingen der Landbouwwitvoerwet 1929, toevertrouwd aan de Vereeniging „Nederlandsche Baconcontrole”. Het doel is de prijsmarge van 10 pCt. tusschen de Deensche en Nederlandsche bacon op de Engelsche markt te verkleinen. Doordat de kwaliteitseischen in verband met deze doelstelling zijn omhooggebracht, is deze marge in de laatste jaren sterk verkleind. Het aantal onthouders is daardoor evenwel sterk toegenomen.

Van 1930 af neemt de vleeschuitvoer naar de nieuwe afzetgebieden al weer sterk af: contingenteerings-, deviezen- en andere invoerbelemmerende maatregelen aldaar doen onze uitvoer afbreuk, en als gevolg daarvan trachten de exportbedrijven steeds meer houvast te krijgen op de binnenlandsche markt.

Zoo dateeren de gemeentelijke invoeren (d.z. leveranties, in plaatsen met eigen slachthuis of keuringsdienst, van vleesch, dat in andere plaatsen is geslacht) van nuchtere kalveren reeds vanaf 1926. Door het steeds meer wegvallen der buitenlandsche markt is dit sterk toegenomen, met name van graskalfs-, schapen- en varkensvleesch. De invoer van het „afgesneden” varkensvleesch begint vooral na het loslaten van den gouden standaard in Engeland, September 1931, aan de groote openbare slachthuizen groote afmetingen aan te nemen.

Wij zien dus, als gevolg van deze buitenlandsche invloeden, niet alleen een verschuiving van de buitenlandsche vraag van versch naar gezouten vleesch, waardoor de openbare slachthuizen en de exportslachthuizen in de havenplaatsen als exportbedrijf grootendeels worden uitgeschakeld, maar tevens een steeds toenemende belangstelling van de exportbedrijven voor de binnenlandsche markt, waar zij debiet zoeken voor hun overcapaciteit sedert de inkrumping van den export. Op die binnenlandsche markt ontmoeten wij tevens de binnenlandsche invloeden, waaraan wij thans onze aandacht zullen geven.

De binnenlandsche invloeden.

De voornaamste binnenlandsche invloed is de organisatie van de keuringsdiensten op den grondslag van een verouderde, voor dezen tijd niet meer passende, Vleeschkeuringswet. Primair is de strekking van deze wet, bescherming van den consument, secundair, bescherming van de bonafide handelsbelangen. De uitvoering is in handen der gemeenten gelegd, ten tijde van het tot stand komen der wet een logisch gevolg van het reeds bestaan van gemeentelijke keuringsdiensten en van de gemeentelijke autonomie. Daarenboven is er toezicht van Rijkswegen om de uniformiteit in de keuring en de samenwerking der gemeenten te bevorderen. Zoo waren eind 1929 alle gemeenten ondergebracht in 390 keuringsdiensten. De kosten van den keuringsdienst worden, voorzoover zij niet door de heffing van een keurloon worden bestreden, gedragen door de daaronder ressorteerende gemeente(n).

Iedere keuringsdienst kan een invoerkeuring instellen van reeds elders goedgekeurd vleesch, dat in zijn kring uit een anderen kring wordt ingevoerd ¹⁾. De invoer moet dan in dien kring plaats vinden langs daarvoor aange-

¹⁾ In 1938 hadden van de 376 bestaande keuringskringen 224 een invoerkeuring.

wezen vleeschroutes. Vleeschwaren (toebereid of verduurzaamd vleesch, met uitzondering van afgekoeld of bevroren vleesch) zijn van invoerkeuring, waar deze verplicht is, vrijgesteld.

Voor de invoerkeuring mogen slechts rechten geheven worden tot zoodanige bedragen, dat het ingevoerde vleesch niet hooger wordt belast dan vleesch van in dezelfde gemeente geslachte dieren.

Welke zijn nu de ervaringen, met deze bestaande wet in de praktijk opgedaan?

In de eerste plaats is er een concurrentiestrijd ontstaan tusschen verschillende gemeenten, waarbij keurloontarieven, keuringswijzen en verplichte invoerkeuringen de middelen zijn. De invoerkeuring blijkt een onmisbaar controlemiddel te zijn voor het goed functioneeren der Vleeschkeuringswet; ze heeft indirect er toe bijgedragen het verschil in keuringswijzen der verschillende diensten te doen verminderen. In de eene gemeente prevaleeren hygiënische, in de andere financieele eischen. Wat deze laatste betreft, zijn de kosten van den keuringsdienst zeer uiteenlopend, ook hierdoor, dat op sommige plaatsen deze dienst aan een openbaar slachthuis wordt uitgevoerd, op andere plaatsen zulk een instelling niet bestaat²⁾; voorts zijn ook de netto-winsten, die de gemeenten uit de keuringsdiensten trekken — in totaal niet minder dan 5 miljoen gulden — in de onderscheidene gemeenten zeer uiteenlopend.

De groote openbare slachthuizen, met hun meestal goed geoutilleerde diensten, kunnen den tarievenstrijd tegen de plattelandsdiensten niet opnemen (zoo is bijv. het keurloon per varken te Driebergen f 0.25; te Utrecht f 3.75). Het gevolg is, dat de aan de openbare slachthuizen gevestigde grossiers in vleesch den ongelijken concurrentiestrijd niet kunnen volhouden en dus het aantal slachtingen daar ter plaatse gaat afnemen. (De slachtrunderen van betere kwaliteit vormen een uitzondering. Dit wordt verklaard door de afwezigheid van een uniform product dezer runderen en de daarmee in verband staande ver doorgevoerde specialisatie der grossiers in rundvleesch aan de groote openbare slachthuizen).

Ook andere factoren, nl. het ontbreken van een permanent toezicht in een particuliere slachterij, het niet gebonden zijn aan bepaalde slachturen, zooals dat aan de openbare slachthuizen wel bestaat, en het beschikken over goedkoopere werkkrachten op het platteland, oefenen een nadeeligen invloed uit op het aantal slachtingen aan de openbare slachthuizen.

Bovendien houdt de wet een economisch doelmatig slacht- en vleeschdistributiebedrijf, zooals het zich onder den invloed van het moderne verkeer had kunnen ontwikkelen, tegen. Het aantal keuringskringen blijkt veel te groot te zijn, met als gevolg talrijke invoerkeuringen, die kostbaar en tijdrovend zijn, en derhalve noch economische, noch hygiënische belangen dienen. De gemeentelijke autonomie belemmert een doelmatige centralisatie van keuringskringen.

In de derde plaats is de gebondenheid van de aanvoeren van versch vleesch aan een invoerkeuring, die opnieuw den last oplegt van de betaling van keurloonen, met daarnaast de onmogelijkheid (volgens de Vleeschkeuringswet), dit vleesch met uitsluiting van de slaggers via den detailhandel te distribueeren, een stimulans tot uitbreiding van de vleeschwarenfabricage en de vleeschconservenindustrie. De extra crisisslachtingen van runderen en varkens hebben den fabrikanten de outillages en de noodige ervaring daarvoor verschaft. Het volledig benutten der bestaande productie-capaciteit, ook na de vermindering van den export, speelt daarbij tevens een groote rol. Door een enorme reclame-campagne trachten de grootbedrijven hun industrieel „persproces” gaande te houden. De voor deze bedrijven benodigde grondstof is niet enkel van het varken afkomstig; ook rund- en kalfsvleesch

²⁾ In 1938 bestonden er 376 keuringsdiensten en 80 openbare slachthuizen.

komen voor de vleeschwarenfabricage in aanmerking. De bedrijven, welke de hoogste kwaliteitseischen stellen, voorzien zich van deze vleeschsoorten door middel van eigen slachtingen van stieren en graskalveren.

De andere bedrijven krijgen die grondstof als „ingevoerd pelvleesch”. Dit zgn. pelvleesch is uitgebeend vleesch, afkomstig van nuchtere kalveren, graskalveren en de zgn. „worstkoeien” (slachtrunderen van minderwaardige kwaliteit). Dit pelvleesch is in geringe mate afkomstig van de groote openbare slachthuizen, het komt grootendeels uit particuliere engros-slachterijen in kleinere plaatsen als Woerden, Bodegraven, Dokkum e.a. Deze „plattelands-grossiers”, die dus rechtstreeks aan de vleeschwaren- en conservenfabrieken de noodige grondstof leveren, zoeken en vinden nu voor de overige producten van hun slachtingen afzet bij volkswinkels in de groote steden, hetgeen den vleeschinvoer, ondanks de kostbare invoerkeuring aldaar doet stijgen.

Zoowel door het toenemend aanbod van vleeschwaren en vleeschconserven als door dezen invoer van vleesch wordt het aantal slachtingen aan de openbare slachthuizen ongunstig beïnvloed.

Het onderstaand staatje geeft voor Amsterdam hiervan een duidelijk beeld.

Aantal dieren aan het abattoir geslacht.

Jaar	nuchtere kalveren	schapen	varkens
1926	14961	19212	63699
1927	22336	19357	71363
1928	24010	18831	74273
1929	24103	14754	61370
1930	20989	12522	67152
1931	17448	9017	89802
1932	16275	17840	80842
1933	12353	22991	54573
1934	12027	20668	52085
1935	15215	30435	50165

De „vleeschinvoer”.

Jaar	nuchtere kalveren ¹⁾	schapen ²⁾	varkens	varkensvl. afval in kg
1926	15704	121	119	400168
1927	16852	51	101	383922
1928	25510	80	46	402501
1929	21497	133	103	398089
1930	16876	371	84	530790
1931	17590	702	893	957512
1932	32271	722	3523	1737578
1933	47582	17511	2933	1932051
1934	64875	20770	4086	1990179
1935	68899	23217	2286	1825513

¹⁾ De invoer van vleesch en afval afkomstig van nuchtere kalveren en schapen is herleid tot heele dieren.

²⁾ Als gemiddeld geslacht gewicht is aangenomen voor een nuchter kalf 25 kg en voor een schaap 30 kg.

De landbouwcrisispolitiek heeft dit proces nog versneld. De baconcontracten³⁾ en het „contract-Welling”⁴⁾ maakten den fabrieken en engros-slachterijen het veroveren van het afzetgebied op de binnenlandsche markt mogelijk ten koste van de abattoirgrossoirs in varkensvleesch. Daarnaast veroorzaakten de extra crisisheffingen op varkens-, rund- en kalfsvleesch indirect een toeneming van schapenvleeschinvoeren aan de openbare slachthuizen.

³⁾ Contracten tusschen de Nederlandsche Veehouderijcentrale (N.V.C.) en de Baconindustrie, waarbij de baconindustrie optrad als loonslachter in dienst der overheid.

⁴⁾ Contract, waarbij de N.V.C. zich verbond tot het leveren van de voor export ongeschikte varkens aan de firma Welling te Borculo, die ze na slachting op de binnenlandsche markt plaatste.

Bovendien heeft de teeltregeling der runderen geleid tot een grooter aanbod van geslachte nuchtere kalveren. Deze goedkoopere grondstof voor de vleeschwarenfabricage geeft tevens ruimere afzetmogelijkheden.

Verschuiving van versch vleesch naar vleeschwaren en vleeschconserven.

Door deze ontwikkeling treedt een relatieve verschuiving op van het binnenlandsch aanbod van versch vleesch in de richting van vleeschwaren en vleeschconserven. De slagers en grossiers aan de openbare slachthuizen hebben door de hoge keurloonen en het ontbreken van inrichtingen voor vleeschwaren- en conservenfabricage hiervan geen profijt kunnen trekken.

Relatief is de consumptie van vleeschwaren en vleeschconserven ook toegenomen. Door omvangrijke reclamecampagnes, gepaard gaande met agressieve verkoopmethoden, en door haud groote houdbaarheid en gemakkelijke hanteerbaarheid hebben deze artikelen afzet gevonden. Doch het distribueeren van deze producten, via bijna ieder levensmiddelenbedrijf, heeft tot een groote ondoelmatigheid in het distributie-apparaat geleid, terwijl een goede controle door de keuringsdiensten in de groote steden een utopie is geworden. Bovendien vormt de noodzakelijk geworden uitbreiding van het stadscontrole-apparaat indirect een obstakel voor een eventuele keurloonverlaging, waardoor het aantal slachtingen weer zou kunnen stijgen.

Wij constateren dus, dat zowel de buitenlandsche als de binnenlandsche invloeden een aanzienlijke vermindering van het aantal slachtingen aan de groote openbare slachthuizen hebben veroorzaakt en dat vooral het aantal slachtingen in de groote steden verhoudingsgewijs is gedaald.

.

Wenschelijkheid van herstel van de positie der openbare slachthuizen.

Deze vermindering van de beteekenis der openbare slachthuizen achten wij een sociaal nadeel. Derhalve zullen wij, na het nut van deze instellingen zoowel voor consument als voor producent te hebben in het licht gesteld, een weg trachten aan te geven om het openbare slachthuis wederom in de productie- en distributieketen in te schakelen, waar het thans in die keten ontbreekt.

Bij die inschakeling zijn tweeërlei belangen betrokken, nl. hygiënische en economische belangen.

a. Hygiënische belangen.

Oorspronkelijk zijn de openbare slachthuizen opgericht met het doel, de hinderverspreidende slagerijen en slachterijen uit de woon- en handelswijken in de groote steden te weren. Doch langzamerhand is door de moderniseering van het slagersbedrijf dit argument komen te vervallen. Daarna zijn door de ontwikkeling der wetenschap, in het bijzonder die der diergeneeskunde, en door het geleidelijk aan doorbreken van het inzicht, dat overheids hulp onmisbaar is bij het bevorderen der volksgezondheid, andere argumenten ontstaan. Het openbaar slachthuis ontleent nu zijn functie aan het sociaal-hygiënisch belang, dat er mee geïnd is. De geheele bouw en de dagelijkse bedrijfsvoering zijn ondergeschikt gemaakt aan deze functie.

Indirect impliceert deze hygiënische functie ook een sociaal-economische. Hiermede wordt bedoeld, dat de producent ongetwijfeld ook profijt kan trekken van een wetenschappelijk gesteunde keuring in een daartoe geëigende omgeving. Bij het opsporen van den eigenaar van vee, dat aan een besmettelijke ziekte lijdt, zijn de keuringsdiensten door den Veeartsenijkundigen Dienst reeds sinds jaren ingeschakeld. Dit is in de laatste jaren door de zgn. sectieverslagen van tuberculeus rundvee nog uitgebreid. Doch de openbare slachthuizen, met hun goed ingerichte laboratoria en goed geschoold personeel, kunnen deze sociaal-economische functie veel verder uitbouwen. Als voorbeelden zijn te noemen het onderzoek van uterus-

aandoeningen op Trichomonas, van enteritiden op paratuberculose en het vroegtijdig diagnostiseeren van bepaalde varkensziekten.

Zoo kan dus het openbaar slachthuis, veel meer dan tot dusver het geval was, dienstbaar worden gemaakt aan de bestrijding van alle mogelijke ziekten. Het resultaat van deze functie zal zijn, dat het economisch belang van den producent er mee wordt gediend. Want het opsporen van de bron der ziekte wordt voor hem een enorme steun zijn tot saneering van zijn veestapel. Het naar voren brengen van deze taak der openbare slachthuizen bij de Landbouworganisaties, waardoor zij ook meer doordrongen worden van het belang van deze inrichtingen, zal op den duur ongetwijfeld zijn vruchten afwerpen.

b. Economische belangen.

De economische belangen van producent en consument loopen eensdeels tegengesteld, anderdeels parallel. Het tegengesteld belang komt tot uiting in de neiging van den consument, zoo weinig mogelijk voor zijn product te betalen, terwijl daarentegen de producent streeft naar een zoo groot mogelijke geldelijke opbrengst. Het parallel loopen van beider belangen doet zich gevoelen bij het streven van beide partijen, te komen tot verlaging van de distributiemarge. Over het distributie-apparaat van het slagersbedrijf en de overheidspolitiek tegenover het middenstandsbedrijf zal hier niet nader worden uitgeweid. Het is gebleken, dat onze modern ingerichte slagerijen, zoowel wat betreft het aantal als de distributiemarge, tegenover het buitenland in het geheel niet uit den toon vallen. Maar de veel te sterk gedecentraliseerde vleeskeuring maakt de bewerking onnodig kostbaar, waardoor het verse vleesch en de productie van het slagersbedrijf bij de vleeschwaren en conserven van de fabrieken ten achter geraken.

Een verdere concentratie van het slachten en van de vleeschkeuringsdiensten, door de ontwikkeling van het verkeerswezen alleszins mogelijk, zou hieraan tegemoetkomen. Enkele groote moderne slachthuizen zijn verre te verkiezen boven meerdere kleinere en kunnen de volgende voordeelen opleveren:

- 1e. relatief goedkoopere aanvoer van het slachtvee;
- 2e. relatief goedkoopere exploitatie, veroorzaakt door het beter benutten van de capaciteit van het bedrijf en het meer benutten van het bedrijfsopstapel;
- 3e. het „loonend” verzamelen van alle derivaten van het slachtvee, b.v. het massaal verzamelen van ovaria en testes, waaruit hormoon-preparaten worden bereid;
- 4e. het vermijden van extra vervoerskosten voor nevenbedrijven bij den aanvoer van de benodigde grondstoffen;
- 5e. de mogelijkheid van exploitatie van een eigen destructiebedrijf;
- 6e. relatief goedkoopere onderlinge slachtveeverzekering;
- 7e. relatief goedkoopere exploitatie van de verkoophal en het vleeschvervoer;
- 8e. het in exploitatie nemen van een eigen vleeschwaren- en conservenafdeeling door de gezamenlijke gebruikers.

Door zulk een concentratie van slachtingen, keuringen en verwerkingsbedrijven bij groote, modern geoutilleerde openbare slachthuizen zullen de kosten aanzienlijk kunnen worden verlaagd met gelijktijdige inachtneming der hygiënische belangen, welke behartiging alleen door een onafhankelijke overheidsinstantie volledig kan worden gewaarborgd.

Ottrekking van den keuringsdienst aan de gemeentelijke autonomie, concentratie volgens plan van het keuren aan een niet te groot, door het Rijk vast te stellen en te localiseeren, aantal moderne openbare slachthuizen, onder Rijkstoezicht, of van Rijkswegen, ofwel door een of meer lagere overheidsorganen geëxploiteerd, kan de taak van het openbare slachthuis wederom van groote beteekenis maken, waardoor blijkens het bovenstaande zoowel hygiënische als economische belangen van ons volk zullen zijn gediend.

C. BERGSM.A.

AANTEKENINGEN.

DE ECONOMISCHE TOESTAND IN ZWEDEN GEDURENDE HET EERSTE KWARTAAL VAN 1941.

Aan het kortelings verschenen kwartaalbericht van de Skandinaviska Banken ¹⁾ ontleenen wij het volgende betreffende den toestand van het economisch leven in Zweden.

In de algemeene conjunctuurlijn hebben zich in het eerste kwartaal van 1941 geen opvallende veranderingen voorgedaan. De vermindering van de aanwezige voorraden buitenlandsche grondstoffen ging voort, doch deze achteruitgang werd ten deele goedge maakt door de toenemende productie van vervangingsmiddelen. In de bouwnijverheid en aanverwante bedrijven, evenals in sommige uitvoerindustrieën, lag nog een belangrijk gedeelte der productiecapaciteit braak. Een gedeelte der daardoor vrijgekomen arbeidskrachten heeft in andere bedrijfstakken werk gevonden. Zoo heeft b.v. het hakken van brandhout, dat in sneller tempo heeft plaats gevonden dan voorzien was bij het uitgebreide plan voor het kappen van hout, voor duizenden werkgelegenheid verschaft, terwijl bovendien het transport van brandhout veel meer arbeidskrachten heeft opgeëischt. Tegen het einde van het kwartaal werden nieuwe contingenten dienstplichtigen opgeroepen, waardoor de mededinging op de arbeidsmarkt iets werd verzacht.

De ongewoon strenge en koude winter heeft een ernstige en langdurige belemmering van de scheepvaart tengevolge gehad.

Hierdoor werd in het bijzonder de invoer van volumineuze goederen, zooals steenkool en cokes, getroffen, terwijl daarenboven het verbruik van deze goederen door de strenge koude toenam. Vandaar dat, ondanks den versnelden aanvoer van brandhout, ernstige verstoring in de brandstofvoorziening ontstond, vooral in de groote steden, waar geen groote voorraden brandhout beschikbaar waren.

De industriële productie.

Sedert Mei 1940 heeft de industriële bedrijvigheid een verrassende stabiliteit vertoond. De productie-index van de „Federatie van Zweedsche Industrieën” (1935 = 100) bewoog zich in de periode van Mei 1940 tot Januari 1941 binnen de grenzen 105—107. De eenige Zweedsche industrieën, wier productie sinds Mei 1940 in belangrijke mate is verminderd, zijn de textielnijverheid, de kledingindustrie en de voedingsmiddelenindustrie.

De textielnijverheid en de kledingindustrie bereikten hun hoogste productie in Juli 1940; sedertdien is hun voortbrenging met 14 pCt. teruggelopen. Daarbij is er echter groot verschil tusschen de beweging in verschillende bedrijfstakken. De katoenspinnerijen b.v. zijn in het algemeen in staat geweest, hun productie op peil te houden; tot nu toe is de aanvoer van katoen vrij ruim geweest, terwijl bovendien op grooter schaal gebruik is gemaakt van celwol. Gedurende het laatste gedeelte van 1940 steeg het verbruik van celwol door het Zweedsche bedrijfsleven tot het vijfvoudige.

Het aantal tewerkgestelden in de katoenfabrieken daalde tusschen Februari 1940 en Februari 1941 met 8 pCt.; voor de tricotagenijverheid en de kledingindustrie bedroegen deze percentages resp. 18 en 10.

De ijzer- en staalnijverheid en de constructiewerkplaatsen zijn bij voortdurend voornamelijk bezet met opdrachten voor de bewapeningsindustrie. Ondanks den oorlog vindt tot op zekere hoogte nog uitvoer van de staalsoorten van de hoogste kwaliteit plaats en wel vnl. naar Rusland en overzeesche landen.

Zweedsch „commercieel” ijzer wordt op het oogenblik slechts uitgevoerd naar de overige Scandinavische landen,

¹⁾ Skandinaviska Banken, Quarterly Review No. 2, April 1941.

in het bijzonder naar Finland. De meeste Zweedsche staalfabrieken werken op volle kracht; de productie-index voor de bedrijvigheid in de ijzer- en staalindustrie steeg van November 1940 tot Januari 1941 van 126 op 132.

Een onderzoek in de machine-industrie heeft aange-toond, dat de fabrieken thans beter van orders zijn voorzien dan in September 1940; het terugloopen van den bedrijvigheidsindex in den winter is dan ook geen teken van een dreigende vermindering der werkgelegenheid. Men verwacht, dat naar schatting een derde van de capaciteit der machine-industrie gedurende geruimen tijd door binnenlandsche bewapeningsopdrachten in beslag zal worden genomen. Evenzoo stond een belangrijk deel van de voortbrenging der zware industrie en der constructiewerkplaatsen in verband met de uitbreiding der bewapeningsindustrie. Het trekt de aandacht, dat ongeveer 40 pCt. der totale investeringen in de Zweedsche industrie gedurende 1940 voor rekening komt van de groep „metalen en mijnbouw”, welke constructiewerkplaatsen en scheepswerven mede omvat.

Landbouw en voedselvoorziening.

De moeilijkheden van de boeren, als gevolg van de geringe hoeveelheden veevoeder en van het mislukken van den oogst, werden door den winter nog verscherpt. Gedurende het laatste kwartaal van 1940 was de melkproductie 13 pCt. lager dan in dezelfde periode van het voorafgaande jaar. Het afslachten van vee nam in October en November zeer sterk toe, zoodat het totaal van op abattoirs geslachte stuks vee zelfs 79 pCt. boven dat voor 1939 kwam te liggen. Hierna trad een vermindering in; het ziet er echter naar uit, dat het eenigen tijd zal duren voor de veestapel aan de verminderde hoeveelheid beschikbaar veevoeder is aangepast. Men verwacht, dat de toewijzing van veeoeken bij de volgende rantsoeneeringsperiode niet meer zal bedragen dan een vierde van het normale verbruik.

In de eerste twee maanden van 1941 was het aantal geslachte varkens 22 pCt. geringer dan in de overeenkomstige periode van 1940. De voorziening met visch is eveneens geringer geworden. De „Voedsel-Commissie” raamt het vischverbruik in Zweden voor 1941 op ongeveer 70.000 ton, tegen 74.000 ton in 1940 en 112.000 ton in 1939. Tengevolge van de gestegen vraag naar vleesch gedurende de wintermaanden heeft men, ondanks het reeds zeer hoge aantal slachtingen, zijn toevlucht moeten nemen tot bevroren vleesch. De voortbrenging van eieren is beperkt, in verband met het naar verhouding hooge verbruik aan voeder door het pluimvee. Niettegenstaande er eenige invoer van Deensche eieren plaats vond, is in enkele deelen des lands gebrek aan eieren ontstaan.

Prijzen.

Volgens statistieken van het Zweedsche Ministerie van Handel zijn de groothandelsprijzen van Februari 1940 tot Februari 1941 gestegen van 138 op 164 (1935 = 100). Prijsverhogingen deden zich vooral voor bij importgoederen en agrarische producten, doch ook de prijsindex der uitvoergoederen steeg in de genoemde periode, nl. van 147 op 155.

De kosten van levensonderhoud werden eveneens bij voortdurend hooger: de toeneming van November 1940 tot Maart 1941 bedroeg ongeveer 3,6 pCt., terwijl de detailprijzen in dezelfde periode met 7,4 pCt. stegen.

De effectenmarkt.

Transacties in aandelen vonden gedurende het afge-loopen kwartaal slechts op bescheiden schaal plaats en in het algemeen hebben de koersen der aandelen een neiging tot dalen vertoond. De jaarverslagen van banken en fabrieken toonen den sterk verhoogden last van de belastingen. Verschillende maatschappijen zijn in staat gebleken, over 1940 de dividenden te handhaven, die zij de laatste jaren

na aanzienlijke reserveeringen ter versterking van hun financiële positie hebben kunnen uitkeeren.

De obligatiemarkt wordt geheel beheerscht door defensieleeningen. De enige nieuwe emissie van beteekeenis was, midden Januari, de tweede verdedigingsleening ad 500 miljoen kronen. De inschrijving blijft opengesteld tot 31 Mei 1941 en bestaat uit twee onderdelen, nl. een gewone 4 pCt. leening en een 3 pCt. premieleening. Aan het eind van het eerste kwartaal 1941 was er voor 342 miljoen kronen op de leening ingeteekend.

De koersen van de obligaties zijn zoodanig, dat de staatsleeningen en de pandbrieven der hypotheekbanken op een rendementsbasis van 3,55 à 3,60 pCt. staan, de gemeentelijke leeningen op 4 pCt. en industriële obligaties ongeveer 4,55 à 4,70 pCt. rendeeren.

OVERHEIDSMATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Alcoholhoudende dranken. Monopoliseering van den in- en uitvoer van bier, wijn en gedistilleerde dranken bij de Nederlandsche Meel-Centrale. (E.V. 25/4/'41, pag. 602; Stct. No. 75).

Gasgeneratoren. Er wordt de aandacht op gevestigd, dat het monteeren van generatoren op vaartuigen, zonder vergunning van den Directeur van het Bureau Generatoren en Tankgas, verboden is. (E.V. 25/4/'41, pag. 599).

Hout. Bepierking van het verbruik van en den handel in mahonie- of cederhout. (E.V. 25/4/'41, pag. 597; Stct. No. 73).

Vervoerverbod voor hout, tenzij dit vervoer gedeekt is door een vervoersbewijs afgegeven door den Directeur van het Rijksbureau voor Hout. (E.V. 18/4/'41, pag. 562; Stct. No. 71).

Looistoffen. Vervoerverbod voor ongeschild eikenhout en bast van wilgenschilteeren en wilgenschilhout op grond van de Looistoffenbeschikking 1939 No. 1. (E.V. 18/4/'41, pag. 563; Stct. No. 71).

Non-ferrometalen. Bij de Organisatiebeschikking voor Afvalmaterialen van non-ferrometalen 1941 wordt de handel in genoemde afvalmaterialen nader geregeld en gecentraliseerd in de Vereeniging van Nederlandsche Groot-handelaren in metaalafvallen. (E.V. 25/4/'41, pag. 597; Stct. No. 75).

Oorlogsschade. Besluit met betrekking tot in huurkoop gegeven huisraad en huisraad, dat tot zekerheid in eigendom was overgedragen, voorzoover dit huisraad door oorlogsgeweld is vernietigd. (E.V. 18/4/'41, pag. 564; Stct. No. 63).

Slachtgevogelte. De export-restitutie voor slachtgevogelte krachtens de Crisis-Restitutiebeschikking 1935 I (in verband met de heffing op granen) is ingetrokken. (E.V. 18/4/'41, pag. 567; Stct. No. 71).

Tabak en tabaksproducten. Uitvoerverbod voor tabak en tabaksproducten behoudens verleende dispensatie door het Rijksbureau voor Tabak en Tabaksproducten. (E.V. 18/4/'41, pag. 567; Stct. No. 71).

Met betrekking tot het uitvoerverbod voor tabak en tabaksproducten is verzending per postpakket van zeer geringe hoeveelheden zonder vergunning toegestaan. (E.V. 25/4/'41, pag. 602).

Verf en verfgrondstoffen. Nieuwe voorschriften inzake het gebruiken, verbruiken, bewerken en verwerken van verf en verfgrondstoffen. (E.V. 18/4/'41, pag. 563; 25/4/'41, pag. 598; Stct. No. 40).

Woningbouw. Instelling van een commissie van advies voor den woningbouw in verband met den Wederopbouw. (E.V. 18/4/'41, pag. 563; Stct. No. 70).

LANDBOUW EN VOEDSELVOORZIENING.

Eieren. Wijziging van de vastgestelde maximumprijzen voor eieren. (E.V. 18/4/'41, pag. 565).

Karwij- en geelmosterdzaad. Verplichte inlevering van voorraden karwij- en geelmosterdzaad bij de N.I.C.A. (E.V. 18/4/'41, pag. 566; Stct. No. 69).

Melk. Wijziging van het Melkbsluit in verband met de melkstandaardisatie. (E.V. 25/4/'41, pag. 600; Stct. No. 74).

Pootaardappelen. Nadere voorschriften voor het vervoer van pootaardappelen in en naar de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg. (E.V. 25/4/'41, pag. 600; Stct. No. 77).

Slachtproducten. Nadere voorschriften met betrekking tot het inleveren van en den handel in varkens-, runder-, kalfs-, schapen- of paardendarmen of -blazen. (E.V. 25/4/'41, pag. 600; Stct. No. 75).

Spijsvetten en -oliën. Verplichte inlevering van voorraden spijsvetten, spijsoliën of vetzuren indien zulks door de Nederlandsche Zuivelcentrale wordt verlangd. (E.V. 25/4/'41, pag. 599; Stct. No. 74).

Tarwe en rogge. Voorschriften inzake de inlevering bij de P.I.C.A. van voorraden tarwe en rogge door bereiders van mengvoeders. (E.V. 18/4/'41, pag. 566; Stct. No. 71).

Tuinbouw. Verplichting voor bepaalde bloembollenkweekers om een bepaalde oppervlakte van hun grond voor de zaadteelt van boonen en erwten te bestemmen. (E.V. 25/4/'41, pag. 599; Stct. No. 75).

Verduurzaamd gevogelte. Alle voor menselijke consumptie geschikte, door conserveering in glas of in blik dan wel door afkoeling verduurzaamde soorten gevogelte worden aangewezen als distributiegoederen. (E.V. 18/4/'41, pag. 566; V.B. No. 15).

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wiss. 3 28 Aug. '39	Lissabon 4 11 Aug. '37
Bk. Bel.Bi.Eff. 3 28 Aug. '39	Londen 2 26 Oct. '39
Bk. Vrsch.in R.C. 3 28 Aug. '39	Madrid 4 29 Mrt. '39*)
Athene 6 4 Jan. '37	N.-York E.R.B. 1 27 Aug. '37
Batavia 3 14 Jan. '37	Oslo 4 21 Sept. '39
Belgrado 5 1 Febr. '35	Parijs 1 17 Mrt. '41
Berlijn 3 9 Apr. '40	Praag 3 1 Jan. '36
Boekarest 3 12 Sept. '40	Pretotia 3 15 Mei '33
Brussel 2 25 Jan. '40	Rome 4 18 Mei '36
Boedapest 3 22 Oct. '40	Stockholm 3 17 Mei '40
Calcutta 3 28 Nov. '35	Tokio 3 46 11 Mrt. '38
Dantzig 4 2 Jan. '37	Warschau 4 18 Dec. '37
Heisingfors 4 3 Dec. '34	Zwits. Nat. Bk. 1 25 Nov. '36
Kopenhagen 4 15 Oct. '40	

*) 3% voor wissels, promessen en leeningen met een looptijd van meer dan 120 dagen.

*) Niet officieel bevestigd.

KOERSEN VASTGESTELD DOOR HET NEDERLANDSCHE CLEARINGINSTITUUT.

(met data van vaststelling)

Belga's 30.14 7 Aug. '40	Dinar	
Zw. Francs 43.56 11 Oct. '40	(nwe. schuld) 4.23 16 Aug. '40	
Fr. Francs. 3.77 6 Mrt. '41	Turksche	
Lires 9.87 3 Sept. '40	Ponden	1.45 29 Dec. '39
Deensche Kr. 36.37 17 Febr. '41	Lewa (Bulgarije)	2.30 25 Nov. '40
Noorsche Kr. 42.82 21 Dec. '40	Pengoe (Hongarije)	(oude schuld) 36.52 20 Dec. '40
Zweedsche Kr. 44.85 13 Aug. '40	Pengoe	(nwe. schuld) 45.89 20 Dec. '40
Tsjech. Kr.	Zloty (Polen)	
(oude schuld) 6.42 16 Aug. '40	(nwe. schuld) 35.28 28 Jan. '41	
Tsjech. Kr.	(nwe. schuld) 37.68 11 Febr. '41	
(nwe. schuld) 7.54 16 Aug. '40	Lei	1.28 24 April '41
Dinar (Joego-Slavie)		
(oude schuld) 3.43 16 Aug. '40		

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

	Londen 1)	N. York 2)	A'dam 3)	Londen 4)
22 April 1941	23 1/2	34 3/4	22 April 1941	2125
23 " 1941	23 1/2	34 3/4	" 1941	2125
24 " 1941	23 1/2	34 3/4	" 1941	2125
25 " 1941	23 1/2	34 3/4	" 1941	2125
26 " 1941	23 1/2	34 3/4	" 1941	2125
28 " 1941	23 1/2	34 3/4	" 1941	2125
29 April 1940	21	34 3/4	29 April 1940	2090
23 Aug. 1939	18 1/2	37 1/4	23 Aug. 1939	2110

1) In pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine.

3) In gulden per kg 1000/1000. 4) In sh. p. oz. fine.

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK.
 Valuta's (schriftelijk en t.t.)

	N.-York	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
22 Apr. 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
23 " 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
24 " 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
25 " 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
26 " 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
28 " 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
Laagste d.w.	1.88 ¹ / ₂	30.11	43.67	44.81	3.81
Hoogste d.w.	1.88 ¹ / ₂	30.17	43.71	44.90	3.82
Muntpariteit	1.469	24.906	48.003	66.671	6.266

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ per 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. f 100)
22 April 1941	4.02	2.32	40.05	—
23 " 1941	4.02 ¹ / ₂	2.30	40.05	—
24 " 1941	4.02 ¹ / ₂	2.30	40.05	—
25 " 1941	4.02 ¹ / ₂	2.31	40.05	—
26 " 1941	4.03	2.31	40.05	—
28 " 1941	4.03 ¹ / ₂	2.30	40.05	—
29 April 1941	3.53 ¹ / ₂	2.00 ¹ / ₂	40.20	53.10 ¹ / ₂
Muntpariteit	4.86	3.90 ¹ / ₂	23.81 ¹ / ₂	40 ¹ / ₂

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en landen	Not. eenh.	21-26 April '41 Laagste	26 April '41 Hoogste	26 April '41	15-19 April '41 Laagste	19 April '41 Hoogste
Officieel:						
New York	\$ p. £	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂	4.03	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂
Parijs	Fr. p. £	—	—	—	—	—
Stockholm	Kr. p. £	16.85	16.95	16.90	16.85	16.95
Montreal	\$ p. £	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47
Buenos Aires	Pes. p. £	16.95 ¹ / ₂	17.13	17.04 ¹ / ₂	16.95 ¹ / ₂	17.13
Niet-Officieel:						
Alexandrië	P. p. £	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50
Athene	Dr. p. £	525	525	525	525	525
Bangkok	Sh. p. £	—	—	—	—	—
Bombay	d. p. r.	17.96	17.96	17.96	17.96	17.96
Budapest	d. p. £	—	—	—	—	—
Hongkong	P. p. £	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—
Istanbul	TE p. £	—	—	—	—	—
Kobe	d. p. yen	14.25	14.25	14.25	14.25	14.25
Lissabon	Escu. p. £	99.80	100.20	100.—	99.80	100.20
Madrid	Pt. p. £	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50
Montevideo	d. p. p.	—	—	—	—	—
Rio de Janeiro	d. p. mil.	—	—	—	—	—
Sjanghai	d. p. \$	3.18	3.21	3.18	3.21	3.25
Singapore	d. p. \$	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	15 April 1941	23 April 1941
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	—	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	f 452.753,33	f 100.396,15
Voorschotten op uit. Mrt. '41 aan de gemeenten verstr. op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	„ 4.976.009,83	„ 4.976.009,83
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾	„ 140.623.236,52	„ 140.831.720,66
Idem voor Suriname ¹⁾	„ 10.221.101,69	„ 10.221.101,69
Idem aan Curaçao ¹⁾	„ 209.788,71	„ 209.788,71
Kasvord. wegens creditverstreking a. h. buitenland	„ 72.747.491,46	„ 72.482.484,70
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	„ 78.238.068,31	„ 89.016.138,07
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	„ 140.428,07	„ —
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	„ 61.715.808,97	„ 55.920.851,82
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	f 15.000.000,—	f 15.000.000,—
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	„ 2.219.407,04	„ 1.875.422,46
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	„ 148.759.000,—	„ 148.759.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 1194.800.000,— ¹⁾	„ 1247.000.000,— ¹⁾
Daggeldleeningen	—	—
Zilverdeelen in omloop	„ 66.768.487,50	„ 69.024.091,50
Schuld op ultimo Maart 1941 aan de gem. weg a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op. op die bel. en op de vermogensbelasting.	„ —	„ —
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	„ —	„ 92.558,28
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	„ 147.274.526,22	„ 153.997.935,69
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	„ 24.342.968,05	„ 26.137.968,05
Id. aan div. instellingen ¹⁾	„ 219.841.131,67	„ 220.024.306,04

¹⁾ In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist ²⁾ Rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank f 184.000.000,— ³⁾ Idem f 182.000.000,—.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 28 April 1941.

Activa.	
Binnel. Wissels, Promessen, enz.	{ Hfdbank. f 214.500.000 Bijbank. „ 2.040.194 Agentsch. „ 144.417
Papier op het Buitenland	f 22.908.000
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgevoerd	—
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	{ Hfdbank. f 147.573.379 „ Bijbank. „ 3.765.662 Agentsch. „ 44.216.488
Op Effecten enz. Goederen en Ceelen	f 195.555.529 „ f 195.301.586 „ „ 253.943 „
Voorschotten aan het Rijk	f 15.000.000
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.021.716.514
Zilveren munt, enz.	„ 17.249.761
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„ 1.038.966.275
Gebouwen en meubelen der Bank	„ 48.642.899
Diverse rekeningen	„ 4.500.000
	f 1.846.255.139
Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000
Reservefonds	„ 4.454.251
Bijzondere reserves	„ 13.494.514
Pensioenfonds	„ 10.902.184
Bankbiljetten in omloop	„ 1.614.343.455
Bankassigtiën in omloop	„ 38.936
Rek.-Courant } Van het Rijk	f —
} Van anderen	„ 170.328.181,—
Diverse rekeningen	„ 170.328.181
	f 1.846.255.139
Beschikbaar metaalsaldo	f 329.027.887
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	„ 822.569.720
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	„ 208.000.000
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f 57.977.150

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en ¹⁾ muntmater.	Circulatie	Andere opeischn. schulden	Beschikb. Metaalsaldo	Dekningsperc.
28 " '41	1.021.717	1.614.343	170.367	329.028	± 60
21 April '41	1.045.414	1.589.903	158.368	367.149	± 61
16 " '41	1.071.771	1.600.825	153.536	389.988	62
6 Mei '40	1.160.287	1.158.613	255.183	607.242	83
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
28 " '41	216.685	208.000	195.556	22.908	303.998
21 April '41	203.685	195.000	191.909	22.907	260.403
16 " '41	192.686	184.000	197.687	22.907	244.677
6 Mei '40	9.853	—	217.756	750	20.648

¹⁾ Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt.

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL.
 (in mill. francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reclskredietkassen	Crediet a. h. particuliere bedrijfsleven	Crediet aan Staat en openbare lichamen	Overheidsfondsen	Circulatie	Postcheque-ambt	Rekening Courant
17 April '41	27.838	590	14.590	1.688	38.638	3.441	1.998
9 " '41	27.806	624	14.798	1.738	38.505	3.432	2.403
3 " '41	27.747	672	14.278	1.759	38.213	3.453	2.165
27 Mrt. '41	27.682	658	13.987	1.801	37.935	3.465	2.105
20 " '41	27.567	714	13.995	1.843	37.748	3.437	2.312
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

DUITSCH RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Rentenbank-scheine	Andere wissels chèques en schatkistpapier	Beleeningen	
23 April 1941	77,8	333,4	14.596,2	18,3	
15 " 1941	77,7	284,8	14.810,2	25,4	
7 " 1941	77,5	286,1	15.105,5	22,0	
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2	
Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
23 April '41	21,6	1.914,7	13.557,9	2.054,9	283,9
15 " '41	24,2	1.532,5	13.989,6	2.067,7	375,7
7 " '41	27,9	1.194,2	14.025,4	1.988,5	376,2
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8